

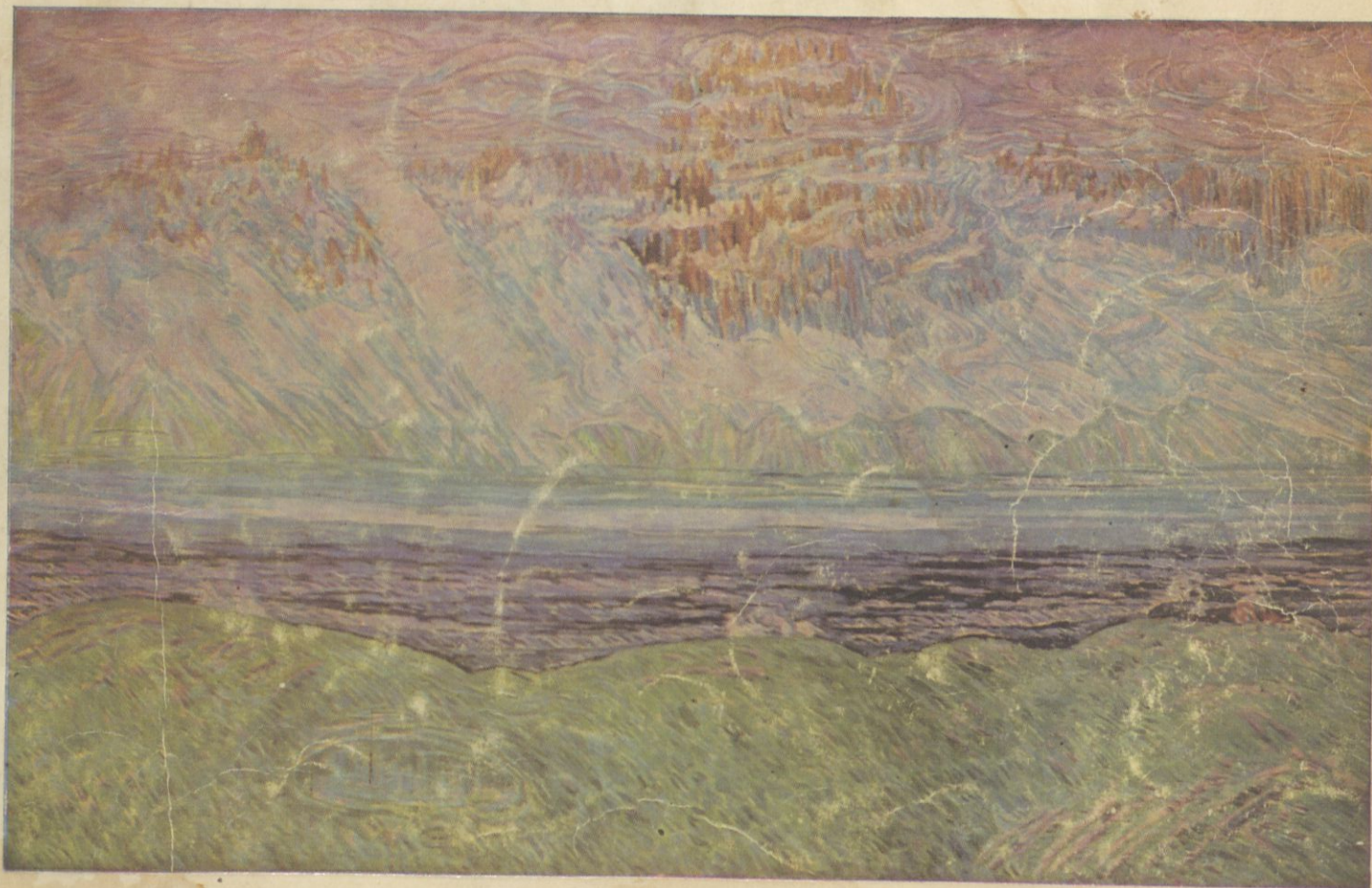
5707
2

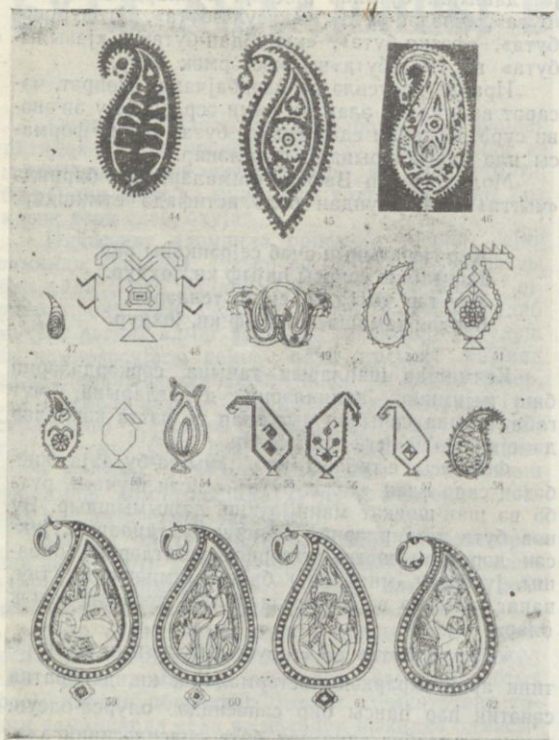
ТӨБҮСНЭГ

ИНЧЭСЭНЭТ
ТОПЛУСУ

№ 3 * 1970

Сонгогч
Бир Диварин Нагичи
Доо Ренчигийн

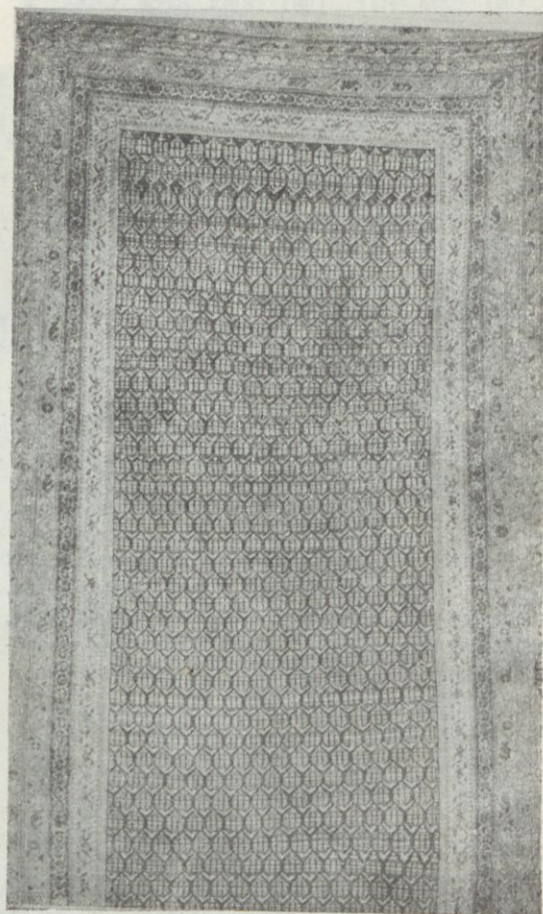

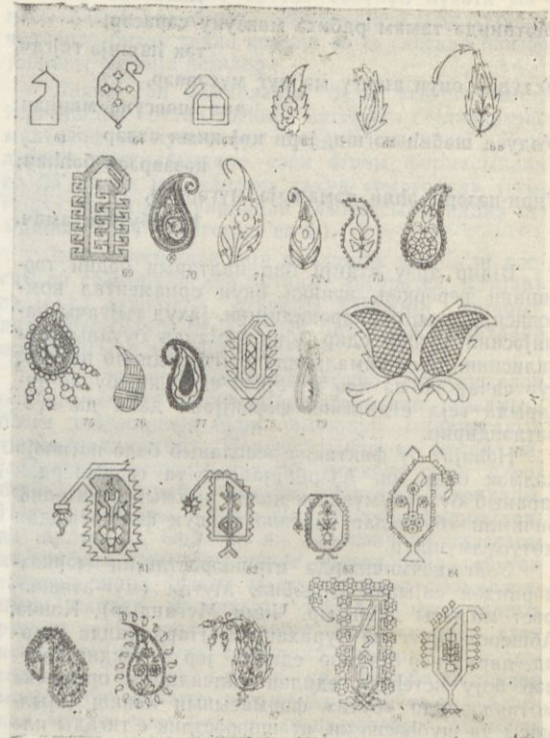
Гарабагда бута тэсвирина бэнзэр «фэтир-бута» ады илэ јағлы чэрэк биширмэ адети јахын вахтларадөк давам едирди.

Кечмиш заманларда хусуси фэрманлар вэ рэсми јазылар «бута» тэсвирлери илэ бэзедилэрди.

Јерлији јазылы оланлар «јазылы-бута», үзэриндэ мүэјјөн тэсвирлери оланлар исэ «ман-бута» адланармыш (шэкил 59—62). Бунунла элагэдар олараг гејд етмэлијик ки, «ман» һинд дилиндэ һөрмэт, иززэт вэ көзэл мәнәсында ишлэнир. Күрчү дилиндэ исэ «ман» бутаја дејилир ки, бу да икинчи эсрдэ Түркүстанда јашамыш мәшһур рэс-сам Манинин ады илэ вэ јахуд һәмин шәхсин Әржәнк (јахуд эртәнк) адлы эсэрэ (манизм диннэ аид) чөкдији нахыш вэ тэсвирлэрлэ бағлы олмасы күман едилир.

XIX эср халчасы. Кәнчэ.

4-чү група (шэкил 63—89) ашағыда кестэрилэн мүхтэлиф бичимли буталар дахилдир. Бунлар «саја-бута», «эјри-бута», «диликли-бута», «гырым-бута», «гармаглы-бута», «шабалыд-бута», «бадам-бута», «зэрхара-бута», «гэдим-бута», «дик-бута», «гоша-бута», «готазлы-бута», «чичэкли-бута» вэ «јанар-бута»дан ибарэтдир.

Гејд етмэлијик ки, «эјри-бута», «бадам-бута» вэ «готазлы-бута» дикэрлэриннэ нисбэтэн даһа кениш јазылмыш орнаментлэрдэн сајылыр. Тэсәдүфи дејилдир ки, бу нөвэ санэтимзин бүтүн жанрларында раст кэлэ билэрик.

Нөһајэт, белә нэтичэјэ кэлмэк олар ки, гэдимдэ дини, сеһирли тэсэвүрлэрлэ мүэјјәнләшдирилэн, даһа сонралар исэ бэдин-символик мәнә дашыјан буталар заман кечдикчэ тэдричэн мәнәсыны дәјишиб, мүхтэлиф мээмунлу, мүхтэлиф бичимли мотивлэрлэ эвэз едилмишдир.

Ләтиф КӘРИМОВ.